

УДК 634.11:634.1.076

Троян В. І., старш. наук. співроб.

Воловик Г. О., наук. співроб.

Український інститут експертизи сортів рослин

e-mail: vitOK-86@mail.ru

АНАЛІЗ СОРТІВ *MALUS DOMESTICA* BORKH, ПРИДАТНИХ ДЛЯ ПОШИРЕННЯ В УКРАЇНІ

Malus domestica Borkh. – основна плодова культура України. Плоди мають безліч вітамінів і мікроелементів (калій, йод, молібден, залізо, марганець та ін). Сьогодні існує безліч сортів яблук, плоди яких відрізняються формою, розміром, забарвленням та смаком. Розрізняють ранньостиглі, середньостиглі і пізньостиглі сорти.

Мета досліджень – узагальнити кількісний асортимент *Malus domestica* Borkh. придатних для поширення в Україні та надати характеристику якості та господарсько-цінних показників нових сортів.

У результаті аналізу Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні (станом на 21.02.2017 р.) встановлено, що підтримують 57 сортів *Malus domestica* Borkh. Частка сортів української селекції, що становить 41 сорт або 72 % від загальної кількості сортів. Серед них – 'Айдаред', 'Росавка', 'Тодес', 'Мавка' тощо.

За період досягання плодів, до групи зимових та осінніх віднесено 23 та чотири сорти відповідно. Серед них зимові сорти – 'Даринка', 'Орнамент', 'Сапфір'; осінні – 'Тала', 'Власта', 'Теремок'.

Характеристика сортів:

Сорт 'Тодес'. Власник: Інститут садівництва Національної академії аграрних наук України.

Дата реєстрації: 2016 рік. *Плід:* великий, конічної форми, жовто-зеленого забарвлення, м'якоть кремового кольору.

Середня урожайність сорту становить 29,4 т/га. Середній урожай з дерева – 35,3 кг, середня маса плоду – 175 г, максимальна – 230 г. Зимостійкість – 8 балів, посухостійкість – 9 балів. Вміст сухої речовини в плодах становить 14,51 %, загального цукру – 10,24 %, вітаміну С – 3,83 мг/100г, пектинових речовин – 1,12 %, загальна кислотність – 0,63 %. Рекомендована зона для вирощування: Степ, Лісостеп, Полісся.

Сорт «Соларіс». Власник: Інститут експериментальної ботаніки АН ЧР н.д.і. (Чехія). *Дата реєстрації:* 2015 р. *Плід:* від середнього до великого розміру, плескатокулястої форми, жовтого забарвлення, м'якоть кремового кольору.

Урожайність 35 т/га. Середня маса плоду 160 г – максимальна 200 г. Зимостійкість та посухостійкість 7 балів. Вміст сухих розчинних речовин в плодах – 14,3 %, вміст загального цукру – 12,4 %, вміст вітаміну С – 5 мг/%, вміст пектинових речовин 1,5 %, загальна кислотність – 0,73 %. Рекомендована зона для вирощування сорту: Полісся, Лісостеп, Степ.

УДК 633.11.111:631.53.04

Усова Н. М., завідувач лабораторії агротехніки зернових культур

Інститут олійних культур НААН України

e-mail: usova28@mail.ru

Солодушко М. М., старш. наук. співроб., канд. с.-г. наук, завідувач лабораторії агробіологічних ресурсів озимих зернових культур

Інститут зернових культур НААН України

Романенко О. Л., стар. наук. співроб., канд. с.-г. наук

Запорізька філія ДУ «Держґрунтохорона»

УРОЖАЙНІСТЬ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКІВ СІВБИ В ЗОНІ ПІВДЕННОГО СТЕПУ

Серед агротехнічних прийомів, які впливають на розвиток озимих зернових культур, їх зимостійкість і продуктивність, особливо важливе значення мають строки сівби. У більшості випадків вони визначають дружність та своєчасність сходів, інтенсивність ростових процесів у рослин в осінній період вегетації та проходження фаз їх загартування.

Мета роботи полягала у вивченні впливу строків сівби на ріст, розвиток та урожайність різних сортів пшениці озимої в зоні Південного Степу

України. Польові досліді проводили в 2011–2015 рр. в лабораторії агротехніки зернових культур Інституту олійних культур НААН. Попередник – чорний пар. Технологія вирощування пшениці озимої – загальноприйнята для південної частини Степу, крім поставлених на вивчення питань. Висівали сорти пшениці м'якої озимої Антонівка і Служниця одеська. Сівба проводилась 5, 15, 25 вересня і 5 жовтня з нормою висіву 4,5 млн/га схожих насінин. Глибина загортання насіння 5–6 см.

При визначенні та обґрунтуванні кращого строку сівби пшениці озимої було враховано погодні умови осіннього періоду, запаси продуктивної вологи в ґрунті, температурний режим та стан рослин перед зимівлю.

В середньому за п'ять років досліджень на час припинення осінньої вегетації близькими до оптимальних параметрів, які забезпечують успішну зимівлю, знаходилися рослини пшениці озимої, що висівалася 25 вересня. За сівби озимини в порівняно ранні строки (5 та 15 вересня) відмічалася різною мірою переростання рослин, в більш пізній (5 жовтня) – рослини розпочинали зимівлю, як правило, в недостатньо розвиненому стані, налічували два–три листки, або ж знаходилися на початку фази куціння.

За результатами виконаної наукової роботи найбільша урожайність пшениці озимої (залежно від сорту в середньому 5,36–5,71 т/га) була отримана у варіантах, де сівбу проводили 25 вересня. Сівба як у відносно ранні строки в порівнянні з кращим (оптимальним), так і в більш пізній призводила до зниження врожайності відповідно на 15,5–16,8 % (5 вересня), 2,4–15,4 % (15 вересня) та 4,5–6,1 % (5 жовтня).

Таким чином, проведеними дослідженнями встановлено, що для сортів пшениці озимої Антонівка і Служниця одеська в умовах Південного Степу України найкращими календарними строками сівби, який дозволяє рослинам розкрити більш повно свій генетичний потенціал, є середина третьої декади вересня.

УДК 633.11.321:631.559:002.524.237

Федоренко І. В., канд. с.-г. наук, стар. наук. співроб.

Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН України

Хоменко С. О., канд. с.-г. наук, стар. наук. співроб., завідувач лабораторії селекції ярої пшениці

e-mail: homenko.mip@ukr.net

ДЖЕРЕЛА ЗА КОМПЛЕКСОМ ГОСПОДАРСЬКО-ЦІННИХ ОЗНАК КОЛЕКЦІЙНИХ ЗРАЗКІВ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ЯРОЇ

У світовому генофонді пшениці налічується значна кількість зразків, що можуть використовуватись як джерела за комплексом ознак. Однак цінність їх зростає за умови неспорідненості за генетичним походженням, здатності стабільно відтворювати високий рівень селекційно цінних ознак у контрастних кліматичних умовах та поєднання різних позитивних властивостей у межах одного генотипу. У зв'язку з цим особливо актуальним є виділення колекційних зразків пшениці м'якої ярої з різних країн світу за комплексом господарсько-цінних ознак для їх залучення в селекційні програми в якості вихідного матеріалу.

Дослідження проводилися упродовж 2015–2016 рр. у лабораторії селекції ярої пшениці Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН України. Матеріалом для дослідження слугували 95 колекційних зразків різного еколого-географічного походження.

За результатами досліджень виділено зразки пшениці м'якої ярої, які належали до середньостиглої групи та формували найвищу врожайність з одиниці площі, порівняно з ранньостиглими та пізньостиглими групами.

У колекційному розсаднику виявлено зразки з комплексною стійкістю до основних листових хвороб: Августина, Авиада, Кинельская 2010, Кинельская Нива (RUS), Оксамит миро-

нівський, Дубравка, МІП Світлана, Божена, Еритроспермум 12-36, Злата (UKR), Любава, Ласка (BLR), Алмакен (KAZ) та ін., що можуть слугувати джерелами стійкості до листових грибних хвороб в умовах Лісостепу України.

Виділено джерела колекційних зразків за елементами структури урожаю. Практичний інтерес для селекційної роботи становлять зразки різного еколого-географічного походження за комплексом цих ознак: Альбідум 10-41, Оксамит миронівський (UKR), Рикс, Августина (RUS), Казахстанская 25, Алмакен (KAZ) та ін., що рекомендовані як батьківські компоненти для схрещувань з високим потенціалом продуктивності.

Методом визначення посухостійкості виявлено колекційні зразки з показниками суттєво вищими від стандарту, що рекомендовані як вихідний матеріал в селекції на посухостійкість.

За показниками якості зерна слід відмітити: Еритроспермум 12-41, Лютесценс 11-25, Оксамит миронівський, Лютесценс 14-20, Божена (UKR), Авиада, Жниця, Челяба 2, Баженка, Агата (RUS).

Для селекційної роботи виділено джерела за комплексом господарсько цінних ознак: Злата, Тюменская 25, Аэстина, Рикс, Авиада (RUS), Еритроспермум 12-36, Дубравка, Оксамит миронівський, Божена (UKR), Ласка, Сударыня (BLR), Казахстанская 25 (KAZ).